

prevodne literature, čeprav le v njen „predzgodovinski“ predalček. Teorija literarnega prevoda, ki jo prav z neizogibnim upoštevanjem zgodovinske perspektive povzemajo in razvijajo n. pr. Georges Mounin, André Lefevère, Robert de Beaugrande in Rolf Kloepfer, se danes ne obotavlja več priznavati, da so bili pogledi na jezikovno in estetsko adekvatnost ali ekvivalentnost prevodov v različnih obdobjih pač različni, in si prizadeva razložiti literarni prevod v vsem njegovem razponu in z vsemi njegovimi značilnostmi.

Škoda, da zbornik nima vsaj imenskega kazala in seznama obravnavanih prevodov. Iz kazala avtorjev in naslovov posameznih prispevkov je namreč mogoče razbrati le manjši del vsega tistega, kar je v njem zajeto.

Majda Stanovnik

Claudio Guillén
KNJIŽEVNOST KAO SISTEM
Prevod Tihomir Vučković
Nolit, Beograd (brez letnice)
(Književnost i civilizacija)

Srbohrvaški prevod knjige Claudia Guilléna *Literature as System* — izvornik je izšel leta 1971 — vsebuje enajst spisov, ki jih gre razumeti kot prispevek k teoriji literarne zgodovine, in seznanja bralca s pomembnim delom pri nas ne dovolj znanega, sicer pa uglednega ameriškega komparativista španskega rodu. Claudio Guillén je profesor na Harvardu, njegovo ime je že dobri dve desetletji mogoče slediti v številnih mednarodnih strokovnih revijah za vprašanja literature, vendar pa je najbolj stopilo v ospredje naše zavesti leta 1982 z desetim kongresom mednarodne zveze za primerjalno književnost (ICLA), ko je bil Guillén ob nizozemskem komparativistu D. W. Fokkemi programski selektor kongresnega gradi-

va in organizacijski predsednik sekcije za primerjalno poetiko. Guillénovo raziskovalno rast sta po njegovi lastni izjavi odločilno oblikovala Renato Poggioli in Amado Alonso, nam manj znani španski literarni zgodovinar, ki ga je tudi prvi seznanil s saussurovskim modelom, s katerim je Guillénovo pojmovanje zgodovine literature kot sistema bistveno povezano. Prav ta saussurovski izvor — nanj se sklicuje že v najzgodnejših spisih leta 1957 — je temeljna podlaga izrazito teoretske orientacije v njegovem pristopu k vprašanju literarne zgodovine, hkrati pa tisti nagib, ki se ne more izogniti primerjalnim vidikom preučevanja literarnih pojavov v širšem kontekstu. Seveda je v takšnem primeru pod oznako primerjalnosti razumeti njeno prenovljeno koncepcijo, ki je to vedo vse od poznih tridesetih let tega stoletja vztrajno preoblikovala iz prvotne zasnove, v kateri je marsikdo videl le komplementarno vlogo nacionalni literaturi, v vsezajemajočo vedo o literaturi v smislu nemške oznake *allgemeine Literaturwissenschaft*.

Vse spise pričujoče knjige je mogoče označiti za primerjalne, čeprav se, kot poudarja sam avtor, s komparativnimi vprašanji v ožjem pomenu besede, tj. s tako imenovano problematiko vplivov ukvarjata le prva dva (*Estetika literarnega vpliva, Zapis o vplivih in konvencijah*). Nikakor namreč ni mogoče na drugi del (*K definiciji pikaresknega, O rabi literarne zvrsti, Zvrst in protizvrst: odkrivanje pikaresknega, Literatura kot zgodovinska protislovnost: El Abencerraje, mavrski roman in ekloga*), torej na spise, posvečene izključno žanrskim vprašanjem, gledati drugače kot na izrazit prispevek primerjalni vedi, in isto lahko trdimo za zadnji sklop spisov (*Literatura kot sistem, Naknadna razmišljanja o literarnih obdobjih, O predmetu literarnih menjav*), ki odpirajo vprašanje o možnosti običajnih teoretskih zasnov literarne zgodovi-

ne. Sodobna primerjalna \check{v} eda je vse bolj teoretska disciplina in samo takšna lahko na današnji stopnji zgodovinskega razvoja znanosti tudi obstaja. Pričujoči spisi Claudia Guilléna takšno njeno podobo pomembno sooblikujejo. Avtorjev koncept moderne komparativistike je nedvoumen, kot je razvidno že v uvodu: „Primerjalne književnosti v njeni današnji fazi ne zaznamuje gibanje od nacionalnega k mednarodnemu, ampak gibanje od zgodovine k teoriji (to je gibanje, ki se v obe smeri verjetno stalno ponavlja). Moj najširši namen je dati podporo določenemu strukturalnemu pristopu k osnovnim celotam, pojmom in problemom zgodovine literature. Odločil sem se pokazati nekatere načine, kako se literatura izkazuje ali zgodovinsko funkcionira kot sistem — to je kot urejenost (medsebojno delujočih delov) ali kot sklop urejenosti, ki se skozi stoletja menja, pa vendar ohranjajo.“ (Str. 12)

Atomistični pogled na zgodovino, kakršen je bil še blizu devetnajstemu stoletju, je postal nezadosten. V zgodovinskem dogajanju literature je po avtorjevem mnenju mogoče ugotavljati organizirane celote, urejene sklope, sisteme, med katerimi obstajajo pomembni vzajemni odnosi. Sistem, struktura, organizirana forma so težiščni pojmi, s katerimi skuša zajeti bistvo potekanja literarnih pojavov v zgodovini, uporablja jih v takšnem smislu, kakor jih je utrdil strukturalizem oziroma tradicija ruskega formalizma prek Tinjanova in Jakobsona, pa tudi v notranjem dialogu z njimi. (Kot sistematičen raziskovalec svojo rabo omenjenih pojmov v uvodu tudi eksplicira). Po Guillénovem mnenju je današnja literarna zgodovina možna samo v tistem smislu, da v zgodovini odkriva trajne konstrukcije in smiselne odnose, da razlaga urejenost v času oziroma težnjo k urejenosti, kot jo izpričuje dogajanje v preteklosti. Literarna zgodovina tako raziskuje notranjo zgodovin-

sko strukturiranost same literature in takšna orientacija strukturalno-zgodovinskega pristopa ima po njegovih lastnih besedah za neizbežno posledico stike med različnimi področji zgodovine. Raziskovanje določenega časovnega izseka, ugotavljanje njegove konstante v literaturi nakazuje tudi določila vizualnih umetnosti, filozofije in še česa. Literarni sistemi ne nazadnje govorijo tudi o strukturi sočasne družbe. „Zdi se, da prav ideja o literarnem sistemu omogoča prepričljivo razpravljati o tematiki odnosov med socialno, ekonomsko in politično zgodovino na eni in literarno zgodovino na drugi strani.“ (Str. 335)

Vprašanje o razmeroma stabilnih in funkcionalnih odnosih med določenimi karakteristikami literarnih del, tj. o njihovi sistemskosti oziroma bolj točno težnji k sistemskosti, kot se je v zvezi s strukturalizmom utrdilo v literarni vedi, je mogoče — po Guillénovih razlagah — razumeti kot dediščino ne le iz poetike, kakršna sega nazaj k Aristotelu, pač pa tudi iz njej prvotno precej bližjih disciplin, kot so retorika, filozofija ali celo pedagogika (prim. str. 336). Že prej omenjeno nezadostnost opisnega historizma so si namreč prizadevali preseči svojčas prav avtorji poetik ter estetik, v drugi polovici devetnajstega stoletja pa tainovski in drugi pozitivistični poskusi zgodovinske obravnave literature, medtem ko je bil pravi spoj teoretičnega in hkrati zgodovinskega gledanja na pojave literature možen šele na začetku našega stoletja z deli avtorjev, ki jih tudi Guillén omenja kot svoj izvor. Saussure, ruski formalisti, Jakobson — ob najuglednejših filozofih, filologih in drugih razpravljalcih o literaturi — so imena, h katerim se vseskozi vrača v svojih spisih. V zvezi z njimi najdemo njegove definicije pojmov sistem, struktura, forma, ki jih gre v primeru literature, kot večkrat eksplicitno poudarja, razumeti samo kot *težnjo* k urejenosti, sistemskosti. V povezavi s po-

znim formalizmom in Jakobsonom zastavlja tudi vprašanja o istočasnem delovanju žanrskih in protizanrskih določil. Ob Jakobsonovi tezi o dominanci poetske funkcije v pesniškem delu pa zanimivo kritično

izpostavlja problem referencialne funkcije, ki po njegovem v pesniškem delu stopa v ospredje na specifičen način.

Jola Škulj

BIBLIOGRAFIJA **Indija in Slovenci**

Gradivo do l. 1945

Bibliografsko gradivo *Indija in Slovenci* zajema važnejše tiskane prispevke Slovencev o Indiji od začetka njihovega zanimanja za to deželo do leta 1945. To obdobje je bilo izbrano zato, ker so naši starejši tiski teže dostopni in niso v celoti obdelani niti v splošni, kaj šele v ustrezni slovenski strokovni bibliografiji. Po 9. maju 1945 pa si že lahko pomagamo s *Slovensko bibliografijo*. Razvoj našega poznavanja Indije do 19. stol. je zaradi pomanjkanja zanesljivih podatkov le nakazan, dopolnjuje pa ga podoba Indije v slovenskem ljudskem izročilu (gl. Zmago Šmitek: *Nevropski motivi in vplivi v slovenskem ljudskem izročilu*, v tej številki Primerjalne književnosti). Pretežno večino popisanih objav si delita druga polovica 19. in prva polovica 20. stoletja. Razumljivo je, da število objav proti koncu izbranega obdobja razen v vojnih letih narašča.

Popis slovenskih tiskov o Indiji je v podnaslovu označen kot gradivo, ker ni popolna bibliografija, saj zanj naš tisk ni bil na novo pregledan in izpisan, pač pa so bili uporabljeni že obstoječi katalogi, kartoteke in bibliografije. Za splošno orientacijo so rabili katalogi Narodne in univerzitetne knjižnice, za razna preverjanja pa kartoteke v njenem bibliografskem oddelku. Za objave v zvezi z indijsko literaturo je bila izkoriščena kartoteka tujih avtorjev in slovenskih literarnoteoretičnih terminov na Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU. Za starejše obdobje je bila pregledana bibliografija Primoža Simonitija *Sloveniae scriptores Latini recentioris aetatis*, Ljubljana 1972. Seznam spisov Karla Glaserja je bil preverjen po objavi v študiji Antona Dolarja *Prof. dr. Karol Glaser*, Maribor 1934. Uporabno vodilo po objavah v Ljubljanskem zvonu je bilo *Bibliografsko kazalo Ljubljanskega zvona* Rudolfa Kodele, Jožeta Munde in Nika Rupla, Ljubljana 1962. Zlasti veliko podatkov izvira iz še neobjavljene disertacije *Obzorje Slovencev na področju neevropskih kultur*, Ljubljana 1983, ki jo je napisal Zmago Šmitek. Dobra četrtina gradiva pa je bila dopolnjena po magistrski nalogi *Bibliographical Study of the Development of Relations between India and Yugoslavia*, Zagreb 1975, ki jo je izdelal Brij Kishore Verma.

Ob pričujočem bibliografskem gradivu je seveda nujno treba upoštevati še objave v zvezi z Rabindranathom Tagorejem, ki jih je izčrpno popisal Jože Munda v sestavku *Tagore pri nas* v knjigi o Tagoreju v zbirki Nobelovci, Ljubljana 1973, 1975², 1977³. Prav tako so bile kot poseben tematski sklop namenoma izpuščene objave o Ciganih, ki bi sicer glede na svoj indijski izvor lahko prišli v poštev. Tudi učbeniki zgodovine, zemljepisa itd. niso vključeni, prav tako ne gradivo iz nemškega časopisja na Slovenskem.

Popisane enote so razvrščene kronološko. Vsako leto so najprej navedene knjige po abecednem redu avtorjev, nato pa prav tako članki. Anonimni